

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

Kommissie van redaktie:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen aan den Rijn.

Redaktie:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
Meerkerk. Telefoon 01837 - 357

Administratie:

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrekening 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn. Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Ver. Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,20 per mm. Bij kon trakt korting.

MEDITATIE

De spelbreker

Daniël nu nam voor in zijn hart, dat hij zich niet zou ontreinigen met de stukken van de spijs des konings, noch met de wijn zijns dranks; daarom verzocht hij van de overste der kamerlingen, dat hij zich niet mocht ontreinigen.

Daniël 1 : 8

Nee, het is beslist geen plus, wanneer we bekend staan als een spelbreker. Dat zijn die onmogelijke mensen met een lastig karakter. Als je alles in kannen en kruiken denkt te hebben zijn zij het die op het laatste nippertje nog weer roet in het eten gooien en alles loopt fout. Ze bederven altijd alles. Lastige mensen om mee om te gaan. Om een kleinigheidje ontstaat er al een communicatiestoornis, zo noemen we dat dan met een vreemd woord.

Spelbrekers. Wie zijn dat? Wijlen prof. G. Wisse schreef ergens — schrik niet — dat christenen spelbrekers behoren te zijn! Dat is gegeven met het christen-zijn. Is dat niet zo, dan ben je een naamchristen. Zoals een dode vis met de stroom wordt meegevoerd, zo worden zij meegevoerd met allerlei wind van leer en met de wereld. Ze kunnen wonderwel acclimatiseren op een werelds gezelschap en op een personeelsavond is er van hun in Christus geheiligd zijn, dat wil zeggen afgescheiden van de wereld zijn, niet veel te merken. Men past zich aan! Geen bot-singen. Geen spelbrekers!

Daniël kwam zijns ondanks midden in de wereld terecht. In Babel. In het derde jaar van Jojakim, de koning van Juda, kwam Nebukadnezar en sloeg het beleg voor Jeruzalem en nam het in. Een deel van de tempelvaten nam hij mee en een groot deel van het volk werd weggevoerd in ballingschap. Daar Daniël van vorstelijke bloede was, kwam hij aan het hof van Babel. Daniël en ook die met hem waren moesten daar worden omgeturnd, zoals men dat tegenwoordig noemt, tot rasechte Babyloniërs. Ze moesten anders heten. Ze kregen andere namen. Ze moesten anders weten. Ze werden onderwezen in de cultuur van Babel. Ze moesten ook anders eten. En nu komt het. Anders eten! Wat voor eten? Eten, dat eerst geofferd is aan de goden. Op z'n „Babels” gesacreerd! Men sprak er een soort belijdenis mee uit, dat men alles aan de goden te danken had. U begrijpt, nu komt het er op aan. Aan de tafel van Babel zitten, betekent verloochening van de Heere.

Wat zou u doen? De naamchristen redt zich er wel uit. Je moet verdraagzaam zijn! Je moet tenslotte met iedereen leren leven. Ja, ja, met iedereen leren leven, behalve met God! Men wil bot-singen voorkomen. De vrede en de rust bewaren. Aan de woorden van de Heere Jezus dat Hij niet gekomen is om de vrede te brengen, maar het zwaard, wordt voorbijgegaan.

„Daniël nu nam voor in zijn hart, dat hij zich niet zou ontreinigen met de stukken van de spijs des konings, noch met de wijn zijns dranks; daarom verzocht hij van de overste der kamerlingen, dat hij zich niet mocht ontreinigen”. Het vat geeft uit wat er in zit. In wegen van beproevingen komt de kracht van het geloof het meest openbaar. Daniël is niet zomaar iemand. Hij is

iemand met een beginsel. Begiftigd met het beginsel des geloofs. Op een beleefde manier (het is niet betamelijk tegenover onze meerderen brutaal te zijn) maakt hij het bekend aan Aspenaz, de overste der kamerlingen. Met grote beslistheid wijst hij de tafel van de wereld af. Het moet voor Daniël wel moeilijk geweest zijn, zegt u. Nu, daar geloof ik niets van. Hij had God mee. En hebt u ooit gehoord van iemand, die God aan zijn zijde had, het moeilijk heeft gehad? U weet toch, dat de Heere psalmen geeft in de nacht? Ik denk, dat Daniël zijn legering gevonden heeft in de Psalm van David: „Gij hebt m' in 't hart meer vreugd gegeven, dan and'ren smaken in een tijd, als zij, door aards geluk verheven, bij koorn en most wellustig leven, in hunnen overvloed verblijd”. Wat is de wereld toch arm en wat is Gods volk onzegbaar rijk! Daniël en zijn vrienden zijn nietbeschaamd met de Heere uitgekomen. Zij zagen er beter uit dan die jonge mannen, die de spijs van Babel aten!

In Daniël werkte Christus, Die gezegd heeft: „Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld”. Voor Christus was op aarde geen plaats, en voor de christen evenmin. Dood en leven kunnen niet met elkaar leven. Kerk en wereld kunnen niet samengaan. Als de wereld wat „verdraagzaam” wordt, wees dan helemaal op uw hoede. We leven echter in een tijd, dat de antithese, het verschil tussen kerk en wereld, verdoezeld wordt. We mogen de vraag wel stellen: waar zijn de Daniëls in 1974? Velen passen zich aan aan de wereld. Een gestroomlijnd christendom!

We verkeren allemaal in Babel, in de wereld. Maar we mogen niet van de wereld zijn. De boom wordt aan de vruchten gekend. We kunnen ook in de kerk zijn en toch niet van de Kerk! Als een wereldburger in de kerk. Vorm zonder wezen. Schijn zonder zijn. Uitwendig meelopen, maar op kritieke momenten, als het er op aankomt, als het ons wat kost, weglopen. Demas ging ook een hele tijd mee, maar toen het gevaarlijk werd reisde hij naar Thessalonica en liet hij Paulus in de steek. Johannes zegt: zij gingen van ons, omdat zij van ons niet waren! Het is goedkoop om christen te zijn bij mooi weer, maar het moet maar eens gaan stormen... dan komt er uit, wat er in zit!

We mogen onszelf wel onderzoeken, of we mensen zijn met een beginsel. Het beginsel der genade. M.a.w. zijn we spelbrekers! Het is geen best teken, als de wereld het zo goed met ons vinden kan! Zalig de mens, die God in Christus mag kennen als het allerhoogst en eeuwig Goed. Die mensen zijn in zichzelf straatarm en putten al hun heil en hun hoogst geluk uit de Heilsfontein Jezus Christus. Daniël leefde in Babel onder een geopende hemel, door het geloof! Tenslotte de vraag: kent u geloofsbeproevingen? Dat is een kenmerk van genade!

„Daniël nu nam voor in zijn hart, dat hij zich niet zou ontreinigen...”

Noordeloos

P. Beekhuis

VAN DE REDACTIE

We hopen D.V. 28 juni a.s. weer voor enkele weken naar Canada te gaan om onze kinderen daar te bezoeken en de Canadese gemeenten te dienen. Onze pastorie zal in tijd gesloten zijn. Daar-

om verzoeken we aan lezers en adverteerders tot 26 juli a.s. niets aan ons adres te zenden. Men kan zich altijd wenden tot onze Administrateur te Alphen aan den Rijn, die er voor zal zorgen dat advertenties worden geplaatst en mutaties enz. worden verwerkt.

Er worden maatregelen getroffen om te zorgen voor regelmatige verschijning van ons blad in de komende weken.

Na de vakantie hopen we u volledig te kunnen inlichten omtrent onze ontmoetingsdag te Zwolle, die D.V. daar op zaterdag 24 augustus a.s. zal worden gehouden. We volstaan er nu mee nog eens er op aan te dringen tijdig maatregelen te treffen om voorzover dat mogelijk is gezamenlijk te komen. Dat spaart reiskosten en kan ook een aangename reis geven.

De sprekers zijn al eerder bekend gemaakt. In volgorde zijn het de predikanten Blom, Van Leeuwen, Kok, Bouw, Tanis en Van der Ent. De mogelijkheid bestaat, dat Ds. Bouw door gezinsomstandigheden verhinderd is. We noemen diens naam dus met enige reserve. Mocht hij verhinderd zijn dan hopen we tijdig voor een andere spreker in zijn plaats te zorgen.

B.

HET EVANGELIE VAN CHRISTUS

7

Paulus voert in de brief aan de Galaten een strijd voor de vrijheid die in Christus is. De Heere Jezus Christus heeft het verbond der werken in al zijn eisen en rechten verheerlijkt, opdat zondaren op grond van recht en gerechtigheid daarvan bevrijd zouden worden tot eer van de Heere en tot zaligheid van hun harten.

En al weet Paulus dat door hem niet één zondaar in die vrijheid gesteld kan worden, zo is het toch zijn taak van 's Heeren wege haar te verkondigen en te verdedigen. Want die vrijheid moet door hem gepredikt worden, opdat zondaren door het Evangelie zouden komen onder de krachtadige bearbeiding van de Heilige Geest. Van nature is en blijft de mens in de dienstbaarheid van de wet en dat is een blijven in de staat van vijandschap tegen God.

En nu, zegt de apostel, waren valse broeders van bezijden ingekomen om te verspieden onze vrijheid, die wij in Christus Jezus hebben. Zij waren dus niet met een oprecht hart van elders tot de gemeente overgekomen. Ze deden zich voor als kinderen Gods en werden daarin niet oprecht bevonden, maar als valse broeders aangemerkt, die Paulus in zijn prediking van het Evangelie zocht en te treffen met wat wettische godsdienst. Deze broeders waren de inlijving in Christus door een oprecht geloof, niet deelachtig. Zij misten de liefde van Christus die de Heilige Geest door het Evangelie in het hart werkte. Ze hadden Christus wel aangenomen, maar niet in het binnenste van hun hart. En toch deden zij zich voor als Christenen, want zij waren in de gemeente opgenomen.

Ja, naar het woord des Heeren, is er altijd kaf onder het koren geweest in de kerk en zijn er wijze en dwaze maagden. Dat zijn de mensen die een historisch geloof houden voor het zaligmakend geloof, zodat zij beschouwing houden

voor de innerlijke beleving des harten, en dat doet hen zonder twijfel of enige achterdocht omtrent zichzelf, rekenen op het ingaan in de hemel. Terwijl de Heere het ons duidelijk zegt, dat dezulken buitengesloten zullen worden.

Anders is het gesteld met degenen die bekennen het leven der genade te missen en toch met enige hoogachting zien op het volk des Heeren. Dezulken willen daarin aangesproken en aangespoord worden te zoeken de dingen der eeuwigheid. Ja, het is goed en noodzakelijk de Heere te bidden om de vernieuwing van ons hart. Hij wil er om gevraagd worden en heeft gezegd: „Bidt en gij zult ontvangen.” Vanuit Zijn ontfermende liefde kan en wil de Heere het hardste hart vernieuwen tot bekering.

Maar Paulus spreekt hier van mensen die het Evangelie met wettische bepalingen krachteloos probeerden te maken. En hiervan een aanklacht indienden tegen de prediking van Paulus: Wanneer wij gelijk gesteld worden met de heidenen, zodat zij zonder besnijdenis op grond van het aannemen van Christus in de Doop opgenomen worden in de gemeente, dan is dat niet recht, want door de besnijdenis moest de mens recht bekomen op het aannemen van Christus. En zo moeten de heidenen verplicht worden zichzelf in de eerste plaats te laten besnijden.

En nu is het wel waar dat een mens zo maar niet tot Christus kan komen. Er moet van tevoren wel terdege wat plaats vinden en dat is, het Goddelijk komen tot ons. Wij kunnen vanuit ons godsdienstig komen tot de Heere, de Heere niet bewegen ons te schenken wat wij tot zaligheid nodig hebben. En wie dat predikt betoont daarin zijn vijandschap tegen vrije genade. Want het gaat hier om de prediking van het Goddelijk komen tot ons. „Gaaf heen,” zegt de Heere Jezus, in de gehele wereld, predikt het Evangelie alle creaturen. Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn zal zalig worden; maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden.”

Het gaat dus altijd om het ontfermend komen van de Heere tot ons, met de volle zegen van het Evangelie. En zodra de mens vanuit zichzelf op de Heere zoekt aan te werken, dan gaat hij 't eens proberen en dan dankt hij met een zeker vertrouwen in zijn komen, dat hij wel verhoord zal worden, zodat hij daarin als een eigen-gerechte Jood wettisch werkzaam is. Het kan de Heere niet behagen wanneer wij vanuit onszelf tot Hem komen. God kan niet met ons te doen hebben, want onze God, die wij zo schandelijk verlaten hebben, is buiten Christus een verterend vuur en een eeuwige gloed, bij Wien niemand wonen kan. Maar toen de mens al bevende voor de Heere vloot, kwam Hij tot de mens vanuit Zijn ontfermende liefde.

Het Goddelijk komen tot ons in het Evangelie is een komen vanuit Zijn ontfermende liefde in Christus. En vandaaruit is er hoop. Vanuit de Schrift wordt het ons betuigd: „Heb goede moed, sta op, Hij roept u.” Alleen van dat komen van de Heere tot ons, is heil te verwachten. Wij worden gedurig door allerlei godsdienst van alle kanten aangegrepen opdat ons hart afgetrokken zou worden van de vrijheid die in Christus is. Dat is tot grote schade van het geestelijke leven. Want, zo redeneert men, de mens moet toch vanuit zijn godsdienst in kerkelijkheid tot de Heere komen. Terwijl de Heere Jezus het ons keer op keer betuigt, dat Hij niet gekomen is om te roepen rechtvaardigen, maar zondaars tot bekering. En dat geldt niet alleen bij de aanvang, doch ook bij de voortgang. Want als wij tot bekering komen, dan houden wij niet op zondaar te zijn. Als wij ootmoedig luisteren naar de Heere, als Hij ons welmenend roept tot verbinding aan Hem, dan worden wij steeds meer een boetvaardige zondaar voor Hem.

Die valse broeders willen niet alleen de gemeenten, doch ook Paulus vanuit de vrijheid die in Christus is tot dienstbaarheid brengen, opdat hij zijn hoorders aan de wet zou verbinden, want dat heeft de besnijdenis ten doel. Maar de apostel zoekt zijn hoorders te brengen tot de kennis van de verheerlijking van de wet in Christus. De verdenking dat Paulus in zijn apostolische bediening, de ontbinding van de wet en de profeten ten doel had, kwam op uit het hart van wettische predikers. En zo werd de prediking van Christus ook geblameerd. Want Hij betuigt hen: „Meent niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen.”

In Christus is de verheerlijking van al Gods Gods wetten, opdat Hij Zijn wet als wet der liefde, zou schrijven in het hart van vloekwaardige zondaren tot bekering. In de levendmaking, rechtvaardigmaking en heiligmaking gaat het om de wet van Christus.

Met de vrijheid die in Christus is heeft ons hart een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens. En wanneer wij denken het met wat wettische godsdienst te kunnen stellen, zal dat voor ons een eeuwige teleurstelling baren. Eeuwige zal de mens door Gods wet vervloekt worden als hij op wat wettische godsdienst blijft steunen. „Doch dengene die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddelozen rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.” Daarom worden wij dan ook door het Woord des Geestes opgewekt biddend naar Hem te luisteren. Galaten 2:4.

Soest.

R. Kok.

Naar de katechisatie

(156)

DE WET DES HEEREN

Het zesde gebod (5)

De Wet des Heeren heeft een verbiedende eis en een gebiedende, ten opzichte allereerst van God Zelf en van onze naaste. En die eis houdt in: liefde! God lief te hebben boven alles en de naaste als zichzelf.

We hebben in onze vorige les besproken, dat er tegenover de naaste betrachtting van de eis der liefde moet zijn krachtens Gods ALGEMENE goedheid, dat is dus natuurlijke liefde, maar dat tot Godvruchtige beoefening der liefde BIJZONDERE, zalmakende genade nodig is vanwege de liefde Gods, uitgestort in het hart door de Heilige Geest.

„Onze naaste lief te hebben als onszelf.”

Allereerst een vraag. Mogen wij onszelf liefhebben? En zijn we dan geen egoïsten?

We moeten onderscheid maken tussen ZELF-liefde en EIGEN-liefde.

Zelf-liefde, d.i. onszelf liefhebben mag, ja, dat moet! We hebben dit bezien bij het feit, dat we onszelf niet mogen kwetsen, zoals onszelf moedwillig in gevaar begeven.

Eigen-liefde is iets anders. Daarbij heeft de mens alleen zichzelf op het oog; leeft, denkt, handelt alleen voor zichzelf. En de is egoïsme. Als „ik” 't maar heb. Agur vergelijkt de mens bij een „bloedzuiger”. „De bloedzuiger heeft twee dochters: geef, geef! Deze drie dingen worden niet verzadigd; ja, vier zeggen niet: het is genoeg” Spr. 30:15.

„Onze naaste”. Wie is onze naaste? Dat laat Christus duidelijk zien in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan.

Onze naaste is allereerst dus iemand, die vlak bij ons verkeert. Het is de Heere, Die naar Zijn bestel ieder zijn plaats in het leven beschikt. Uw naaste naast u.

„Onze naaste liefhebben”. Zondag 40 verklaart, waarin dit moet uitkomen: jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren en ook onze vijanden goed doen. Deze deugden zijn de vruchten der Geesten, waarvan de apostel schrijft in Galaten 5:22.

„Jegens hem geduld” bewijzen. Dat betreft dus de zwakheden en gebreken, die wij-zelf hebben en onze medemens.

Uit het verband, waarin onze Heidelberger de behandeling van de Wet zet, blijkt, dat het hier gaat over het leven der ware dankbaarheid, waarin de Wet dus wordt gekend als een liefdewet, naar het nieuwe levensbeginsel, dat de Heilige Geest gewerkt heeft in het hart van de levendgemaakte zondaar.

Dit nieuwe levensbeginsel richt zich op het welzijn van de naaste. En dat betreft het „geduld oefenen” met hem en zijn zwakheden en gebreken. Genade leert dat.

Van nature is er de neiging, ja, is het veelal de praktijk, dat men de gebreken en zwakheden van de naaste zo breed mogelijk zoekt uit te meten tegenover anderen, inplaats van deze te verzwijgen. Maar wie zichzelf door ontdekkend licht leert kennen, gaat eerst de gebreken en zwakheden bij ZICHZELF zien. Hoe worden deze dan betreurd en beleden voor de Heere. Ja, dan ziet

men zichzelf als de grootste der zondaren. Maar dan zal men ook de ander uitnemender achten dan zichzelf. En wanneer men al meer zichzelf leert kennen, ach, wat gaat men dan verstaan, wat een geduld de Heere toch heeft met zulk een schepsel, zo vol van zonden en gebreken! „Vrede” jegens de naaste beoefenen.

Dat is echter niet bedoeld, wanneer het de waarheid van Gods Woord geldt. Dan mag er in het minst geen toegeven zijn en water bij de wijn doen, zoals nu allerwege plaats heeft.

Maar het „indien het mogelijk is, zoveel in u is, houdt vrede met alle mensen” (Rom. 12:18) geldt alleen de PERSOONLIJKE belangen tegenover de naaste.

E.

v. L.

DE PREDIKING VAN DE NADERE REFORMATIE

2

Nu komt Hoofdstuk II van het proefschrift van Dr. Bienen. De titel is **Het eigen karakter van de prediking van de Nadere Refomatie**. (Noodzakelijkevergelijking en karakterisering).

Na een korte inleiding kunnen we lezen van de prediking bij de doopsgezinden, de Lutherse, de remonstranten en de waalsen. Hierna komt de prediking bij de gereformeerden aan de orde. Eerst worden algemene trekken genoemd. Volgens lezen we een en ander over de coccejansen (de groene en de ernstige coccejansen). Verder worden we voorgelicht omtrent de structuren van de prediking der Nadere Reformatie. De doorbraak en verbreding van de Nadere Reformatie ziet Dr. Bienen vooral komen met de figuur van G. Voetius. De rivier van de Nadere Reformatie stulpt uit in de voetiaanse predikers binnen de hervormde veste en wordt onder hen dan nader gekanaliseerd. Daarom let Dr. Bienen bijzonder op de prediking van de voetianen. Deze na G. Voetius gekanaliseerde stroom van de prediking der Nadere Reformatie vloeit tenslotte uit in F. A. Lampe en zijn aanhang. Bij dezen komt ook geheel boven water wat de eigenlijke inslag van de prediking der Nadere Reformatie is. Vandaar dat het vergelijkend overzicht eindigt met de lampeanen.

De **voetianen** worden besproken. Eerst **algemene trekken** (brede tekstverklaringen of breed uitgesponnen applicatie, in het algemeen de analytische preekmethode, het analogiseren komt veelvuldig voor, bijzonder in de preken over het Hooglied). Na de algemene trekken **bijzondere** karakteristika (brede applicatie, strenge boeteprediking, bevindelijke inslag, verder het religieus-psychologisch element en de klassifikatiemethode).

Omtrent de **lampeanen** het volgende. Lampe ontwikkelde als een voornaam programmapunt voor een herziene, Gereformeerde preekmethode de eis van het onderscheidenlijk, bevindelijk of gestaltelijk preken. Hierin trachtte hij „de brug tussen de Voetianen en ernstige Coccejansen” te vormen. De preken van Lampe zijn christocentrisch. Hij wil de werkelijke betekenis van de tekst vinden. De toepassing is het boeiendste deel van de preek. Daarin maakt Lampe steeds een indeling van de mensen onder zijn gehoor. De aanwezigen worden in twee groepen verdeeld: de bekeerden en onbekeerden, of de wedergeborenen en onwedergeborenen. Dit is de grote cesuur. Doch elk van deze klassen worden weer onderverdeeld in hun verschillende schakeringen zoals zwakgelovigen en sterkgelovigen enz. Zo is volgens Dr. Bienen preken een geestelijke snijkunst die op zulke wijze moet beoefend worden, dat ieder naar zijn eigen situatie (staat en stand) wordt toegesproken. Anderen gingen de door hem ingeslagen weg verder op, o.a. W. Schortinghuis, predikant te Midwolda. Bij hem worden — zo schrijft Dr. Bienen — de heilloze consequenties van het klassificeren van de gemeentelieden naar hun onderscheiden staat en gemoedsgestalten duidelijk zichtbaar gelijk blijkt uit zijn „Het innige Christendom”, 1740.

Zijn aanspraak wisselt naarmate hij zich richt tot onkundigen, letterwijzen, zorgelozen, verachters der genademiddelen, geveinsden, klein-gelovigen, begenadigden, geoeffenden enz. Het merendeel van de gemeente bestaat uit onbekeerden in allerlei soorten en variaties, zodat haar karakter niet door de weinig oprechte gelovigen kan worden bepaald. Schortinghuis wei-

gert dan ook de gemeente te zien als vergadering der gelovigen en haar aan te spreken als broeders en zusters in Christus. Dat zou misleidend zijn. Voeg hierbij nog zijn „Vijf Nietens”, en we zijn terecht gekomen in negativisme en quietisme en bij de hele lijdelijkheidstheorie, waarop J. v. d. Honert zo'n felle kritiek heeft geleverd.

Dit alles krijgt nu in de preken van Th. van der Groe zijn afronding. Zo schrijft Dr. Brienens.

Uit de samenvatting nemen we nog het volgende over:

De voetiaanse predikers kunnen we beschouwen als typische vertegenwoordigers van de vóór G. Voetius ingezette beweging van de Nadere Reformatie. De scholastieke ontleedkunde doet bij hen intrede in de breed opgezette toepassing, waarin de boetedoening en de bevindelijke kennis der geestelijke (on-)gestalten der zielen, het religieus-psychologisch inzicht en de daarmee korrelerende klassifikatiemethode een voor hun prediking kenmerkende functie vervullen. Langzamerhand wordt de aandacht voor de noodzakelijke heiliging des levens, de praktijk der godzaligheid, verlegd naar het terrein van de innerlijke doorleving van de ziel. Het eerste klinkt nog hier en daar door in de bid- en dankdagpredikaties, maar wordt almeer door het tweede verdrongen en daarmee uitzondering.

Ernstige coccejanen en mystieke voetianen vinden elkaar in F. A. Lampe, die zowel accent legt op een schirftuurlijke uitleg van de preektekst als op de bevindelijke toepassing en de klassifikatie. Deze klassifikatie wordt bij hem zelfs verder uitgebouwd en gesystematiseerd met al de gevolgen, die bij zijn volgelingen zichtbaar worden.

Hoofdstuk III heeft tot titel: **Nadere analyse van de klassifikatiemethode binnen de prediking van de Nadere Reformatie.**

Eerst geeft Dr. Brienens een analyse van de klassifikatiemethode: in zijn historische ontwikkeling bezien. De preken vóór G. Voetius krijgen aandacht, namelijk van J. Taffin, de voorloper, en G. C. Udemans en W. Teellinck, de zeeuwen. Dan komen de preken uit de kring van G. Voetius aan de beurt. Eerst van Voetius zelf. Dr. Brienens noemt enige kenmerkende punten van zijn prediking. Er zijn verschillende „soorten” van christenen. Er zijn openlijke tegenstanders, uitwendige, pronk- en praatchristenen, slapen en lauwen. Enz.

Jodocus van Lodenstein vraagt nu onze aandacht. Zijn preken zijn eenvoudig. Hij preekt op levendige wijze. Hij was een echte prediker van de Nadere Reformatie. Zijn preken waren actueel. Van Lodenstein bracht in zijn preken wet en evangelie. De toepassing volgt in zijn preken analytisch op een korte en bondige verklaring van de tekst. Hij legt in de toepassing ook zwaar accent op het leven en de vruchten van het geloof en gaat nader in op de standen van het geloofsleven, docht niet streng systematisch, maar bewogen en direkt.

We stellen vast — aldus Dr. Brienens — dat Van Lodenstein in zijn preken meer mystieke elementen verwerkt heeft, langer bij het bevindelijke doorleven der zielen blijft staan dan Voetius, doch dat hij minder schematisch dan deze is in zijn benaderen van degenen tot wie hij spreekt. Bij beiden vinden we de klassifikatiemethode, waarbij Voetius meer accent heeft op de ordening vanuit zijn scholastieke wijze van benadering der dingen en Van Lodenstein meer accent legt op het bevindelijk doorvoelen en beleven door zijn wortelen in de laatmiddeleeuwse mystiek.

B.

Voor de jeugd

Beste Jongelui!

Gideon 26 (Richt. 6:28)

„Als nu de mannen van die stad des morgens vroeg opstonden, zie zo was des Baäls altaar omgeworpen en de haag, die daarbij was, afgehouwen, en die tweede var was op het gebouwde altaar geofferd.”

Gideon en zijn tien helpers zijn er dus in de nacht op uitgetrokken. Zij hebben hard gewerkt. Ik zie ze in mijn gedachten bezig. Het altaar van Baäl wordt ondersteboven geworpen. Het wordt tot de grond toe afgebroken. Zo gaat het ook met dat bos, die paal weet je wel, die wordt ook

omgehouden. En daarna gaat men het altaar bouwen, zoals de Heere het bevolen had. Volgens wordt de tweede var geofferd. Gideon met zijn mannen vormden de „nachtploeg”. Zij hebben die nacht echt niet de „lijn getrokken”. Neen, zij waren een zeer gewillig volk. Hun hart was door de Heere gewillig gemaakt. Zij brachten de nacht door in de dienst des Heeren.

Ja, dat is ook een gedachte. Hij komt zo maar bij mij op en daarom mag ik hem niet laten gaan. De nacht doorbrengen in de dienst des Heeren. Doen jullie dat ook wel eens?

Misschien zeg je: De nacht in om te slapen, dominee. Nu daar heb je nog gelijk in ook. De Heere heeft de nacht gegeven om te rusten. Wat is het een voorrecht dat de nacht er nog is. Veronderstel dat het altijd dag zou wezen. Je zoudt aan rusten niet meer toekomen. God heeft het naar Zijn wijsheid alsoo bestuurd, dat er niet alleen een dag is, maar ook een nacht. Als je in de nacht rusten mag, dat is ook een zegen. Zie hem maar niet over het hoofd. Ik geloof dat David het als een zegen ervaren heeft, toen hij zeide: Ik lag en sliep gerust, Van 's Heeren trouw bewust. Tot ik verfrist ontwaakte. Want God was aan mijn zij, Hij ondersteunde mij. In 't leed dat mij genaakte. Hij had in die nacht weer kracht gekregen om met blijdschap de nieuwe dag tegen te treden, en zijn arbeid te doen. Het is een zegen als je zo slapen mag.

En toch, het kan gebeuren, dat je des nachts wel eens werken moet. Het moderne leven is zo geregeld dat je tegenwoordig contenu-bedrijven hebt. Dat zijn bedrijven, waar altijd door gewerkt wordt, om dat dit niet anders kan, daar heb ik geen bezwaar tegen. Dat men het ook des Zondags doet, daar heb ik wel bezwaar tegen. Er is natuurlijk arbeid, die op de zondag ook door moet gaan. We noemen dit noodzakelijke arbeid. Ik denk aan ziekenhuizen, boeren bedrijven, waar het vee verzorgd moet worden. Doch er wordt op de zondag ook heel veel werk verricht, wat evengoed nagelaten zou kunnen worden. Iemand die de vreze des Heeren beoefent, die zal zeer zeker zoeken gevrijwaard te blijven van Zondagsarbeid, ook al moet hij dan wat minder verdienen. Want degenen die God lief krijgen, die krijgen ook de dag des Heeren lief. Ik geloof niet dat het overbodig is, dit eens onder de aandacht te brengen. Want in deze welvaartstijd gaat men er steeds gemakkelijker over denken. Op de Zondag wordt zo ongeveer alles geoorloofd geacht, en men vergeet dat het de dag des Heeren is, die besteed moet worden in de dienst des Heeren. Arbeid in 's Heeren dienst, is op Zondag geoorloofd, ja zelfs geboden.

Het is mij nog al eens overkomen, dat men z'n vragen niet had geleerd voor de catechisatie. Het argument was dan, dat men geen tijd had. Ik zeide dan tegen mijn jonge vrienden, dat ze het dan maar op Zondag moesten doen. Het zou een nuttige tijdsbesteding zijn. En het gevatte antwoord was dan: Op Zondag mag je niet werken. Men is dan ineens zogenaamd vroom. Maar dat is dan een vroomheid, die niet uit God is. De duivel is ook vroom. Jonge vrienden, laat je ten deze er niet door verleiden. Als er een zou zijn, ik kan het mij haast niet voorstellen, die met de vraag rond zou lopen, of hij des Zondags wel zijn vragen zou mogen leren, dan wil ik hem zeggen, dat het een van Godswege geoorloofde zaak is. Doe het dan maar biddend en je zult er nooit spijt van hebben.

Wanneer je in de nacht moet werken, hoe doe je dan je arbeid? Doe je hem dan gewillig? Of doe je het mopperende? Ik kan dat best begrijpen hoor.

Maar goedkeuren kan ik dat natuurlijk niet. Want we moeten onze arbeid zo getrouw verrichten, gelijk de engelen in de hemel dat doen. Ja, dat is ook een zaak om over na te denken. Want het schijnt tegenwoordig de hoogste wijsheid te zijn, hoe kan ik met zo weinig mogelijk te presteren, zoveel mogelijk verdienen. „Werken” is ook Godsdienst, zei eens iemand tegen mij. Inderdaad, werken is ook Godsdienst. Iemand die te lui is om te werken, dient daarmee beslist God niet. De gelegenheid wordt er wel door geschapen, om nog meer kwaad te doen. Het is al een oud spreekwoord, maar niettemin waar, dat ledigheid des duivels oorkussen is. Hij maakt er gebruik van om je tot allerlei kwaad te doen vervallen.

Gideon en zijn mannen vormden dus de nacht-

ploeg. Zij verrichten arbeid met hun handen in de dienst van God. Hun geest was daar niet van uitgesloten. Zij hebben het gewillig gedaan. Zo kan men dus nog in de nacht met de arbeid zijner handen God dienen en als men het dan gewillig mag doen, omdat God het wil, dan doet men het ook met z'n geest.

Nu kan men 's nachts ook werken, terwijl men op bed ligt. Het kunnen boze werken zijn, die dan bedreven worden. Mijn vader zei vroeger wel eens: De nacht is voor het ongedierte. Nu dat is waar. In de nacht komt het ongedierte op de been. Hebben jullie daar ook wel eens last van? Wat kan dat een moeite geven. Je kunt niet slapen, en goede gedachten kun je niet krijgen. Je zit er vol van om kwaad te doen. Het beste middel is dan om maar te gaan bidden. Tegen alles in, desnoods. Ach ik weet dat je me tegen kunt werpen en zeggen: Dat gaat dan ook niet eens. Bidden kan ik ook al niet. Het is waar, we kunnen niets anders dan kwaad, als het er op aan komt. En toch kan ik jullie geen andere weg wijzen. De Heere nodigt er als 't ware Zelf toe uit, als Hij zegt: Opent uwen mond. Eis van Mij vrijmoedig. Op Mijn trouw verbond. Al wat u ontbreekt. Schenk Ik zo gij 't smeekt. Mild en overvloedig. Probeer het dan maar. Er is niets bij te verliezen. Je kunt er alles bij winnen.

Het kan 's nachts ook anders wezen, namelijk dat je geestelijk in arbeid bent. Je kunt dan ook niet slapen. Maar het wordt echt niet als een „ramp” beleefd. Je bent in je gedachten vol van de goedertierenheden des Heeren. De ene liefelijke gedachte na de andere, omtrent God en goddelijke zaken, komt dan in je binnenste op. Ik geloof dat David ook zo iets had, toen hij zeide: Zelfs bij nacht onderwijzen mij mijne nieren Ps. 16:7. Zeg niet dat deze dingen tot de onmogelijkheden behoren of uit de tijd zijn. Want het komt ook nu nog voor. In ken ze wel, die midden in de nacht uit bed gingen om een brief te schrijven naar de dominee. En ik moet eerlijk zeggen, het was te lezen. Als de goedheid Gods beleefd wordt, dan loopt de mond er van over. En als je dan niet in de gelegenheid bent, om het met je mond te doen, doe het dan maar met de pen. Laat dei dan ook maar eens een keer overlopen. Misschien zit er hier of daar wel een, die z'n hart eens op een goede manier zou willen luchten. Nu je kunt het bij mij kwijt.

Bezigt zijn in de dingen des Heeren en dan bij nacht. Er is geen zaliger werk. En het is een arbeid die dubbel beloond wordt. Ja, zo gaat het met nachtwerk in het natuurlijke. Daar wordt meestal extra geld voor gegeven. Want het moet toch ergens aantrekkelijk gemaakt worden.

In geestelijk opzicht wordt de „nachtarbeid”, de goede dan, niet in klinkende munt uitbetaald. Geestelijke zaken worden geestelijk beloond. Men krijgt er een ongekende vrede door in het hart. Bezigt te zijn met God in vrede met God, kennen jullie het jongens en meisjes? Dat is een beloning op zichzelf. De Heere doet Zich dan als het loon ervaren. Hij zeide eens tot Abraham: Vrees niet, want Ik ben u een schild en uw loon, zeer groot. Nu, rijker kan niet. Ik wens jullie allemaal veel „nachtwerk” toe. Het is een arbeid, waar men naar buiten niet zoveel notitie van neemt. Maar de Heere geeft er acht op. Het kan je zoveel vrede en vreugde geven, dat je zelfs in de nacht gaat zingen. Zingen bij de arbeid: Ik zal Zijn lof zelfs in de nacht, zingen, daar ik Hem verwacht. . . . Die zo in de nacht werkt doet het niet met tegenzin. Hebben jullie er zin in?

Ik moet nu weer gaan eidigen. We zitten inmiddels weer in de vakantie periode. Dat brengt deze tijd nu eenmaal mee. En daar moet je mee mee, of je wilt of niet. Want als de zaken sluiten, moeten jullie er uit. Ik wens jullie een goede vakantie toe, in de vreze des Heeren. Zie Psalm 19:5, 6, (berijmd). Jullie aller vriend,

Ds. H. C. v. d. Ent.

Boekbesprekingen

OM 'T EEUWIG WELBEHAGEN - door Ds. C. den Boer - B.V. Uitgeverij „De Banier”, Utrecht.

Het is niet voor het eerst, dat er een boek onder deze titel verschijnt. Er zijn andere boeken, die onder dezelfde titel bekend zijn. Dat kan verwarrend werken. Het is anderzijds begrijpelijk, dat Ds. den Boer deze

titel koos. Het gaat om het welbehagen Gods. We zingen ervan: door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.

Onder de boeken met dezelfde titel neemt het werk van Ds. den Boer een eigen plaats in. In een inleidend woord zegt de schrijver, dat men in dit boek een behandeling aantreft van de Dordtse Leerregels, die goeddeels in deze vorm in een aantal leerdiensten in de Oude Kerk te Zeist op de kansel is gebracht. In een aantal preken behandelt de schrijver dus deze leerregels, een van onze belijdenisgeschriften.

Het moge tot blijdschap stemmen, dat hij er toe gekomen is om wat hij in zijn preken gebracht heeft door de druk binnen met bereik van velen te stellen. De artikelen worden op een echt pastorale wijze behandeld, duidelijk en eenvoudig. Iemand die dit boek met ernst leest moet haast wel onder de indruk komen van de rijke inhoud van de Dordtse Leerregels. Juist in onze dagen, waarin aan alle waarheid wordt getornd, is het van grote betekenis, dat onvoorwaardelijk vastgehouden wordt aan het gezag van Gods Woord en van de belijdenisgeschriften, die daarop gegrond zijn. We wensen het boek in veler handen. We kunnen nooit genoeg gefundeerd worden in de kennis van de waarheid.

We missen een historisch overzicht van de totstandkoming van de Dordtse Leerregels. Naar onze mening zou dat inhoud van het boek verrijkt hebben. Dat neemt niet weg, dat het ons ook nu veel geeft, waarvoor we dankbaar mogen zijn.

Er zijn hier en daar drukfouten blijven zitten. Op blz. 191 is er zelfs een regel uitgevallen. Overigens is het boek goed verzorgd uitgegeven. Het kost gebonden f 22,50.

B.

J. G. FIJNVANDRAAT DE SCHOOL MET DE BIJBEL - Uitgeverij W. J. Pieters - Oostburg. Adres: Voorstraat 5, Groede.

Deze brochure van 70 blz. bevat een open brief aan Dr. F. Bloemhof, leraar godsdienstonderwijs aan het Lienward-College, christelijke scholengemeenschap te

Leeuwarden. Deze hield een lezing over het onderwerp: **Het bijbelonderwijs op de middelbare school.** Tijdens deze lezing — zo lezen we in een inleidend woord —, gehouden voor de ouders van leerlingen van het Lienward-College, heeft dr. Bloemhof gesteld zijn mening niet te zullen wijzigen tenzij gedwongen door een gegronde argumentatie.

De heer Fijnvandraat bedoelt deze verhandeling als een poging in die richting. Om ook anderen te bereiken is er het karakter van een open brief aan gegeven.

De schrijver baseert zich op bovengenoemde lezing, die inmiddels in druk verschenen en op de studie van dr. Bloemhof over het bijbelonderwijs aan kinderen, uitgekomen onder de titel: „Het kind en de bijbel”.

We kunnen er ons over verheugen, dat de heer Fijnvandraat deze brochure geschreven heeft, waarin hij op principiële wijze de mening van dr. Bloemhof bestrijdt. Bij dr. Bloemhof heerst de wetenschap over het geloof. De heer Fijnvandraat wil de Schrift laten spreken en gaat niet opzij voor vermeende resultaten van de wetenschap.

Het is een waarschuwend woord, dat we in veler handen wensen, vooral in die van ouders en opvoeders. Wanneer onze jeugd onderwijs krijgt in de geest van de beginselen van dr. Bloemhof is het gevaar groot, dat ze valt in de strikken van het ongeloof. Laten we biddend waken voor onze kinderen en hen zoveel mogelijk scholen doen bezoeken, waar het gezag van Gods Woord ten volle worde gehandhaafd. De brochure kost f 2,50.

B.

DE BIDSTOND TE JERUZALEM - door Ds. G. A. Zijderveld - Uitgeverij W. J. Pieters, Groede.

Dit is een predikatie over 2 Kronieken 20:9. Ds. Zijderveld, predikant van de Gereformeerde Gemeente te Middelburg, heeft deze uitgesproken op 14 oktober 1973, dus toen de strijd in het Midden-Oosten nog in volle gang was. Ds. Zijderveld staat duidelijk aan de kant van Israël. Hij wilde „een bidstond houden voor

Israëls volk, dat in een strijd op leven en dood is gewikkeld met zijn vijanden”. Hij heeft als thema: de bidstond te Jeruzalem en verdeelt: 1. God spreekt tot Israëls volk. 2. God spreekt tot Neerlands volk. 3. God spreekt persoonlijk tot ons. Het is een lezenswaardig woord, dat ons opwekt tot bezinning.

De prijs is f 2,—.

B.

LEVE DE AARDE

Uitgave W. D. Meinema B.V., Postbus 38, Delft.

Dit is brochure 13 in de serie Ter Sprake: informatie voor het gesprek over zaken die aan de orde zijn in de gemeente. De ondertitel van deze brochure is: de kerken en de milieucrisis.

Op 10 oktober 1973 werd in Arnhem een congres gehouden, georganiseerd door de Stichting Centrum Milieuzorg in samenwerking met de Raad van kerken in Nederland. In het eerste gedeelte van de brochure vinden we de tekst van de referaten en in het tweede gedeelte enkele artikelen. Er worden belangrijke dingen in naar voren gebracht. Met sommige gedachten kunnen we van harte instemmen, maar we missen te veel de belichting van het probleem in het licht van de zonde, zoals Gods Woord daarvan spreekt. De mens staat in het middelpunt. Een der sprekers heeft gezegd: De aarde is 5000 miljoen jaren oud, het leven bestaat sinds 3000 miljoen jaar.

De twee miljoen jaar, dat de mens bestaat, zijn daarbij vergeleken maar kort. De tegenwoordige mens, de homo sapiens, is van nog veel recenter datum en niet ouder dan 50.000 jaar.

Er zou meer te noemen zijn, maar dit is genoeg om te laten zien, dat we kritiek hebben. Voor hen, die zich met deze dingen bezig houden is het wel van belang kennis van de inhoud van deze brochure te nemen.

De prijs bedraagt f 2,80, bij 25 ex. f 1,60 per ex.

B.

Voor al Uw boeken, bijbels en psalmboeken

BELEefd AANBEVELEND

Boekhandel van Leeuwen

POSTBUS 39, URK

TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1531

HARTELIJK WELKOM IN ELBURG

op de **ZENDINGSDAG**, uitgaande van de Chr. Geref. Kerk te Elburg, op **D.V. woensdag 24 juli 1974** in het gebouw van de Gereformeerde Kerk, Vrijheidstraat.

MORGENSAMENKOMST:

Aanvang 10.30 uur.

Leiding:

Ds. H. van Leeuwen, Elburg

Sprekers:

Ds. G. Bouw, Scheveningen

Ds. H. C. v. d. Ent, Katwijk aan Zee.

MIDDAGSAMENKOMST:

Aanvang 14.00 uur.

Spekers:

Ds. P. Beekhuis, Noordeloos

Ds. Tj. de Jong, Ned. Herv. Pred. te Garderen voor Spaanse Evang. Zending.

Sluiting:

Ds. N. de Jong, Driebergen.

Het adres voor al Uw

GOEDE BOEKEN

lees- en prentenboeken, bijbels (uitsluitend statenvertaling) en psalm boekjes is

G. KOOL

Stationssingel 50 - Veenendaal
Telefoon 08385 - 13978 - Postbus 177

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnummer 77)

POEDEROYEN

Het bestuur van de Jul. van Stolbergschool vraagt per 1 aug. 1974 of zo spoedig mogelijk daarna, een

ONDERWIJZER(ES)

voor tijdelijk tot 31 december, wegens uitbreiding met 4e leerkracht. Daarna bestaat de mogelijkheid tot vaste benoeming.

Sollicitanten moeten de Reformatische beginselen zijn toegedaan.

Soll. aan en inlichtingen bij de voorzitter, de heer G. de Boef, Dorpsweg 1, Poederoijen, tel. 04187 - 256

Steeds meer mensen bestellen onze

VERMAGERINGS-KRUIDEN

Geen wonder! Een vermageringskuur voor een maand, geheel plantaardig, onschadelijk voor de gezondheid voor

f 8,50

(verzendkosten inbegrepen)

Drogisterij SIKKING

Barvoetestraat 5
Haarlem
Telefoon 023-312882
Giro 190609

Voor bijbels, boeken en muziek is **LINDENBERG** uniek!

Grote voorraad
Snelle levering,
ook van de allernieuwste uitgaven

LINDENBERG'S BOEKHANDEL

Slaak 4-8 (postbus 4209)
ROTTERDAM-16
Telefoon 010 - 11 16 07

PLAATST

UW ADVERTENTIE IN „BEWAAR HET PAND”

OOK VOOR U IS ER NOG EEN IKV-REIS!

RIJNREIZEN: met M.S. „Basilea”

29 juni (8 dg), 27 juli (8 dg)

Reisleider Ds J. Hovius

Met M.S. „Ursula”

30 augustus (12 dg)

Reisleider Ds W. van Gorsse

Met M.S. „Rotterdam”

7 september (8 dg)

Reisleider Ds W. Verboom

BUSREIZEN

Noorwegen 24 juni (13 dg) reisl. de heer K. Schipper, 1 juli (13 dg) reisl. de heer G. Versteeg, 5 augustus (13 dg) reisl. Ds C. Treure

Of gaat U mee naar Luxemburg (8 dg), Sauerland (7 dg), Oostenrijk St. Jakob of Millstatt of Serfaus 10 tot 12 dagen?

VELE SPECIALE JONGERENREIZEN

Millstatt 5 augustus (12 dg) Serfaus 22 augustus (10 dg) reisleider Burgemeester A. C. Ph. Hardonk.

VLIEGREIZEN

Sutomore - Piran - Dubrovnik - Riccione - Blanes.

Nu is het weer rustig in Israël!

13 juli (15 dg) **JONGERENREIS** (reeds 38 deelnemers). Reisleider Ds P. den Butter, 31 augustus reisleider Ds J. Verwey, 21 september, reisleider Ds C. Treure en 5 oktober reisleider Ds J. Smit.

BON - Stuur mij gratis IKV reisgids

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

DE PREDIKING VAN DE NADERE REFORMATIE DR. T. BRIENEN

In deze zojuist verschenen studie, beschrijft dr. Brienens de prediking van de Nadere Reformatie. Talloze preken hebben de „oudvaders” ons nagelaten, maar wat is nu het eigene ervan? Wat onderscheidt deze preken van die van tijdgenoten?

Op deze vraag geeft dit boek een duidelijk antwoord en geeft in het slothoofdstuk aan, hoe die preken naverwerken in de tegenwoordige tijd bij de Geref. Bond, Chr. Geref., Geref. gemeente, Oud-Geref. enz.

Ieder, die belangstelling heeft voor de Nadere Reformatie, moet dit boek beslist lezen.

OMVANG 378 PAG.

PRIJS: f 29,50

BOEKHANDEL - ANTIQUARIAAT - UITGEVERIJ TON BOLLAND

Prinsengracht 493, Amsterdam, - Tel. 020 - 221921

reizen
AMICITIA
bv

Vakantiereizen in Interkerkelijk Verband
Schimmelpenninckstraat 12, Zwijndrecht,
telefoon 078 - 22020.